

Foredrag i Oslo Militære Samfund

18. november 2002

ved

Halvor Andreas Hartz
Lensmann i Modum

MED SIVILT POLITI I INTERNASJONALE FREDOPERASJONER

Fredag 11. juni 99 fikk jeg beskjed fra justisdepartementet om å ringe ambassadør Kolby ved den norske FN delegasjonen i New York. Han hadde fått en henvendelse fra FN om å be meg reise til Kosovo og lede arbeidet med å bygge opp den internasjonale politistyrken som skulle holde lov og orden i provinsen etter at de jugoslaviske sikkerhetsstyrkene trakk seg ut som et ledd i den nye fredsavtalen. Oppdraget gikk ut på at jeg skulle møte mandag førstkommende i Skopje for derfra å ta meg inn til Pristina.

Mandag den 14. befant jeg meg i det gamle FN hovedkvarteret i Skopje hvor jeg traff flere andre FN engasjerte som også hadde fått beskjed om å melde seg til tjeneste. Lederen, generalsekretærens spesialutsending, var Sergio de Mello, en dreven FN diplomat, i tillegg kom det en par håndfuller med eksperter på forskjellige områder samt noen sikkerhetsfolk. Etter en dags planlegging og innkjøp av nødvendig proviant ble det satt opp en kolonne på 8 FN jeoper som uten særlige vansker tok seg fram til Pristina. De største utfordringene på reisen var at veien ble brukt av fremrykkende KFOR styrker, tilbaketrekkende jugoslaviske styrker, flyktende serbere og jublende kosovoalbanere.

Sitasjonen som møtte oss i Kosovo var preget av lovløshet, plyndring, ildpåsettelse og drap. En rask tur rundt i provinsen viste at utenriksminister Madeleine Albrights løfter om at ingen lenger skulle behøve å frykte for sine liv i Kosovo bare var tomme løfter. Folk ble skutt rett ned på åpen gate foran øynene på oss, der vi sto i våre nasjonale uniformer. Mennesker ble oppsøkt av revansjelystene gjenger og individer og fordrevet fra hjemmene sine eller simpelt hen drept. Den eneste forskjellen var at nå var det serbere som ble drept av kosovoalbanere og nå var det internasjonale samfunnet som hadde påtatt seg ansvaret for innbyggernes sikkerhet. Verken KFOR eller FNs politistyrker kunne de første ukene og månedene tilby sikkerhet for noen utenfor de største byene.

KFOR hadde forberedt seg på å oppfylle den militære delen av den fredsavtalen som G-8 gruppen hadde fremforhandlet. Selv om general Michael Jackson og hans 5 multinasjonale brigader hadde måttet påta seg å utføre politirelaterte tjenester inntil FN hadde mobilisert sitt politi så viste det seg at evnen og viljen blant militære kampavdelinger til å utføre politioppgaver var begrenset. FNs evne til raskt å mobilisere en politistyrke på 3- 4000 mann viste seg å være nesten fraværende. Dette resulterte i at den serbiske delen av befolkningen sammen med andre minoriteter nærmest var blitt ført bak lyset og forledet til å tro at de ville bli beskyttet av NATO og FN. For svært mange var denne garantien illusorisk og fatal.

Hvordan kunne det ha seg at det internasjonale samfunnet representert med verdensorganisasjonen FN, med verdens sterkeste militærallianse NATO, støttet av den Europeiske Union og Organisasjonen for Sikkerhet og Samarbeid i Europa ikke klarte å holde det de lovet?

Til tross for gjentagende advarsler i årevis fra flere hold om at Kosovo kom til å eksplodere ble det aldri satt inn tilstrekkelig med ressurser for å forhindre at dette skulle skje. Da man begynte å bry seg var det for lite og for sent. Høsten 98 startet OSSE opp Kosovo Verification Mission (KVM) etter at arkitekten bak Dayton avtalen i 95 Richard Holbrooke hadde mislykkes med å presse Milosevic til å akseptere en større og potent fredsstyrke i området. KVM hadde et håpløst mandat og en ennå mer håpløs struktur og kunne ikke bli det som skulle til for å hindre at krisen ble et faktum. Forhandlingene i Rambouillet var lagt opp på en slik måte at den ikke kunne aksepteres av serberne. NATOs strategi om å sette makt bak kravet ved å bombe et par dager fra 30.000 fot ble heller ikke noen umiddelbar suksess. Den ble etter hvert til en kampanje som gikk over uker og måneder og ikke så ut til å få noen lykkelig slutt.

Etter hvert begynte NATOs autoritet å bli satt på prøve med en betydelig risiko for at støtten i medlemslandene smuldret bort. I slutten av mai klarte G-8 gruppen ved hjelp av Martti Ahtisaari og Igor Ivanov å etablere en avtale med Milosevic som munnet ut i resolusjon 1244 fra FNs sikkerhetsråd. Den innebar at alle jugoslaviske sikkerhetsstyrker skulle trekkes ut av Kosovo, KLA skulle demobiliseres og FN skulle administrere provinsen i en overgangsperiode. Disse oppgavene var de internasjonale organisasjonene helt uforberedt på. NATO hadde de siste månedene forberedt muligheten for en landmilitær operasjon i Kosovo og var derfor godt forberedt på å løse den militære delen av fredsplanen. Situasjonen blant de andre aktørene EU, OSSE og FN var imidlertid en helt annen.

Så sent som 8. juni var det ennå ikke bestemt hvilken organisasjon som skulle ha ansvaret for polititjenesten i Kosovo. OSSE mente de burde få oppdraget, de hadde tross alt vært enerådende i Kosovo siden høsten 98 med sin KVM misjon. I FN hovedkvarteret i New York hadde man tatt inn over seg at etter "fallitten" med UNPROFOR i det tidligere Jugoslavia med Srebrenica og andre nederlag i friskt minne så var epoken med store ressurskrevende fredsoperasjoner over den gangen de overlot Bosnia til NATO i 1995. Avdelingen for fredsbevarende operasjoner (DPKO) hadde faset ut store deler av det personellet som hadde vært i stand til å støtte større operasjoner. Ledelsen i DPKO representert ved franskmannen Bernard Miyet hadde innstilt seg på drive tradisjonelle fredsbevarende operasjoner i mindre format.

I prosessen som fant sted de første dagene av juni 99 ble det klart at militærorganisasjonen NATO ikke kunne administrere sivile funksjoner i Kosovo. Behovet for personell ressurser og erfaring fra lignende operasjoner ble etter hvert klart. OSSE ville ikke ha rekrutteringsgrunnlag stort nok til å fylle de funksjonene som man nå begynte å se konturene av i hovedkvarterene i Brussel, Wien og i New York. Nå kunne FN se sitt snitt til på ny å bli den viktigste sivile aktør i en operasjon i Europa. Tapt anseelse i 95 kunne gjenvinnes ved at FN nå kunne framstå i rollen som den som kunne rake kastanjene ut av glørne for NATO.

Dette førte til at Miyet og hans politirådgiver dro til NATO hovedkvarteret og fortalte at FN kunne påta seg politioppgaven. De skulle mobilisere 3600 politifolk fra medlemslandene og ha de på plass i løpet av en tre måneders tid. Dette var et tilbud som OSSE ikke kunne matche og da sikkerhetsrådet den 10. juni vedtok 1244 ble det slått fast at det var FN som skulle stille med politistyrken.

I New York hadde FN til rådighet 6 personer i politiavdelingen (CPU) som skulle planlegge historiens desidert største internasjonale politioperasjon, samtidig som de skulle holde gående skrantende eksisterende operasjoner på 4 kontinenter. Det faktum at FN politiet nå for første gang var gitt fullt og helt ansvaret for utførelsen av selve polititjenesten innebar en radikal omlegging av konseptet fra tidligere tiders politioperasjoner og ble glatt oversett av beslutningstakerne. Hva dette innebar var det bare noen få innvidde politifolk som var i stand til å ta inn over seg. I tillegg til dette enorme ansvaret skulle man nærmest over natten og uten noen retningslinjer eller tidligere praksis etablere fra ingenting et helt nytt lokalt Kosovo politi (KPS)!

Det viste seg etter hvert at FNs medlemsland var lite entusiastiske til å følge opp sikkerhetsrådets resolusjon om å stille med bevæpnet politi og det gikk forferdelig tregt med å mobilisere politifolk til Kosovo, UNMIK. Etter kort tid ble det klart at man trengte enda flere politifolk enn først antatt og behovet ble oppjustert til 4700, inkludert 10 avdelinger med opprørspoliti. I stedet for å være på plass etter tre måneder slik det var blitt lovet i juni hadde man ved årsskiftet, nesten 6 måneder etter, ennå ikke nådd 20 prosent av autorisert styrke. I mellomtiden måtte KFOR forsøke å løse politioppdrag etter beste evne.

Det ble imidlertid nokså fort klart at mangel på politi bare var en del av problemet i Kosovo. Det som ingen hadde tenkt på var hvordan man skulle løse de andre sidene ved lov og orden: domstoler, påtale, forsvarere og ikke minst fengsler. Det fantes ingen lokale dommere som torde å avsi kjennelse mot noen av sitt eget folkeslag. Folk som kunne fylle rollen som aktor og forsvarere fantes nesten ikke. Når så KFOR eller UNMIK politiet endelig hadde pågrepet forbrytere, drapsmenn og andre kriminelle, så var det først ingen som kunne avsi kjennelse for å fengsle dem og dernest ingen sted å holde dem. Provisoriske fengsler ble etablert av brigadene som etter hvert begynte å holde de verste kriminelle uten lov og dom. Det tok til og med et halvt års tid før man fikk slått fast hvilken lov man skulle håndheve! Etter hvert ble det klart at det internasjonale samfunnet selv måtte stille med dommere og etablere og drive fengsler. I mellomtiden hadde verdifull tid gått tapt og befolkningens respekt for det internasjonale samfunnet hadde fått en knekk som aldri helt ble leget.

Hvem er CIVPOL og hva gjør de?

Jeg har allerede påpekt at mandatet fra FN politiet i Kosovo var nytt og kraftig utvidet i forhold til tidligere fredsoperasjoner. Hvem er så disse politifolkene, når ble de en del av fredsbevarende operasjoner og hvilke oppgaver ble de gitt? Politiets rolle i fredsstøtteoperasjoner er ikke på langt nær så godt kjent som de militæres medvirkning, og jeg pleier å si at norsk politis medvirkning i slike operasjoner er en av våre best bevarte hemmeligheter.

Helt siden FN begynte med fredsbevarende operasjoner umiddelbart etter andre verdenskrig og fram til jernteppets fall var slike operasjoner stort sett utelukkende en oppgave for de militære. De utgrupperte mellom to stridende parter som etter en fredsavtale hadde trukket seg noen kilometer tilbake fra en konfrontasjonslinje. I den nye situasjonen som oppsto etter 1989 ble det langt flere borgerkriglignende konflikter og politiets rolle ble mer fremtredende. FN etablerte da CIVPOL (Civilian Police, i motsetning til Military Police) som fikk som mandat å observere, kontrollere og lære opp det lokale politiet.

Gjennom mesteparten av 90 årene var CIVPOL et eget element i mange fredsbevarende operasjoner men de var aldri ansvarlig og autorisert til å drive utøvende politivirksomhet. Avhengig av situasjonen og mandatet kunne CIVPOL få nokså

utvidede fullmakter til å gripe in i det lokale politiets størrelse, struktur og arbeidsmetoder. Det som lå fast var at bare de lokale politistyrkene kunne utøve politimyndighet innenfor sin stats grenser. Dette førte til at CIVPOL stort sett var ubevæpnet og for øvrig ikke utstyrt med henlegg på selv å utføre politioppgaver.

Det har vært en gjennomgående utfordring for verdensorganisasjonen å få medlemslandene til å stille til rådighet politifolk i tilstrekkelig antall og med tilstrekkelig kvalitet. Det viste seg lettere å få til disposisjon militære enheter siden disse for de fleste lands vedkommende ikke var opptatt daglig med krigføring. For politiet er dette annerledes da få medlemsland mente de hadde særlig mange politifolk å avse siden disse vanligvis hadde nok å gjøre med å bekjempe kriminalitet i hjemlandene sine. For at politifolkene skulle kunne løse sine oppgaver i en internasjonal kontekst ble det også nødvendig å kreve at den enkelte kunne snakke og skrive det språket som FN brukte i den enkelte operasjonen, vanligvis engelsk. Sammen med kravet om at de skulle kunne kjøre firehjulstruktet bil førte dette til at tilgangen til politifolk ble begrenset.

CIVPOL personell blir rekruttert til FN gjennom vedkommende medlemslands myndigheter og det er et krav at de skal ha minst 5 års tjeneste etter endt politiskole og at de skal være aktivt tjenestegjørende. Som hovedregel blir de gitt en kontrakt på 12 måneder med FN hvor lønnen blir dekket av hjemlandet mens FN holder dagpenger.

I motsetning til militære enheter som blir forlagt på militært vis i misjonsområdene så er CIVPOL personell pålagt å skaffe egen kost og losji mot at de mottar dagpenger (MSA). De bærer sitt hjemlands politiuniform og arbeider i multinasjonale enheter rundt omkring i hele misjonsområdet, fortrinnsvis sammen med det lokale politiet. Vanligvis er det bare lederen for styrken, CIVPOL COMMISSIONER, som er utnevnt og lønnet av FN, alle de andre kommer og går som likeverdige medlemmer av sine nasjoners kontingenter.

Siden det ikke er noe internasjonalt anerkjent gradssystem innenfor politiet, slik det er i det militære, så byr det på mange utfordringer når man skal forsøke å organisere CIVPOL styrken der ute i felten. Ikke alle land og medlemmer er enige i de utnevnelser og kommandostrukturer som oppstår. Når det så deltar politifolk fra mer enn 80 forskjellige nasjoner så er det ikke alltid like enkelt å sikre en lik tilnærming til oppgavene. Det er interessant, spennende og noen ganger faktisk nokså morsomt når en patrulje bestående av kolleger fra f.eks. Nigeria, Texas, Norge og Bangladesh skal løse et politioppdrag sammen!

Det sier seg selv at en operativ organisasjon som er bygget opp på denne måten mangler en god del på å være egnet til å løse skarpe oppdrag. Det som kompliserer ytterligere er det faktum at man hele tiden må henvende seg til innbyggerne og det lokale politiet gjennom tolker. Selv om man lever hos og blant lokalbefolkningen så mangler man den tilhørigheten man har til sin befolkning i hjemlandet og som er helt nødvendig for å lykkes, nemlig at man er rekruttert fra det samfunnet man skal betjene, snakker språket og er en del av kulturen.

Likevel har CIVPOL i mange operasjoner vært, og er fortsatt, en viktig del av fredsprosessen ved at de har bidratt til å endre et lokalt politi som tradisjonelt har vært en del av et udemokratisk maktapparat endret den til å bli et politi som blir sett mer som en trygghet og tjener for befolkningen. Dette har skjedd ved aktiv opplæring av det lokale politiet ute i felten eller gjennom opplæring på politiskoler hvor man har promotert internasjonale standarder for politiarbeid basert på generelle menneskerettigheter og internasjonale konvensjoner, avtaler og traktater. CIVPOL har også aktivt deltatt i å luke ut kriminelle og uskikkede elementer fra det lokale politiet og sikret en etnisk sammensetning av politiet som reflekterer befolkningen.

Det internasjonale politielementet er i de operasjonene hvor de deltar en sentral aktør i bestrebelsene på å etablere en varig fred og de bidrar til en bedre og tryggere hverdag for en prøvet befolkning.

Forbedringer

Hva er gjort for å sette politiet bedre i stand til å mobilisere i tide og til å løse stadig mer komplekse oppgaver i fremtidige operasjoner? Har FN og de andre internasjonale organisasjonene tatt lærdom av det de opplevde i Kosovo? Svaret er faktisk ja, om enn noe betinget. I kjølvannet av en svært åpen og kritisk rapport om FNs rolle i Srebrenica og Rwanda lot FNs generalsekretær Kofi Annan den drevne FN diplomaten Laktar Brahimi gjennomgå fordomsfritt sin egen organisasjon og prosedyrer for å finne ut hvor skoen trykket og foreslå helt konkrete og praktisk tiltak til forbedringer. Dette førte blant annet til at medlemslandene etablerte kadrer av nøkkelpersonell med oppdatert erfaring fra internasjonale operasjoner som i løpet av få dager skulle være i stand til å rykke ut til et innsatsområde og starte opp operasjonen. Dette personellet er ikke avgrenset til politi og militære men gjelder også spesialister innenfor de andre områdene slik som personell til domstoler og fengselsvesen.

EU har på egenhånd etablert en beredskapsstyrke basert på medlemslandenes eksisterende politistyrker. Styrken er i teorien på i alt 5000 mann hvorav 1000 skal kunne settes inn i løpet av 30 dager, og styrken skal stå til rådighet også for FN. Foreløpig er dette til en viss grad Tordenskjolds soldater siden man teller med de som allerede deltar i pågående operasjoner, men likevel er dette er høyning av beredskapen. Et lignende initiativ fra USAs forrige administrasjon er lagt på is av Bush administrasjonen.

Norge og noen andre mindre land har på sin side lagt opp til en smidig ordning hvor man har kontroll på en del erfarent nøkkelpersonell som kan tilbys FN i løpet av noen dager. Norge har den fordel at man har bare ett politikorps og svært korte beslutningsprosesser. De norske utenriksmyndighetene som definerer hvor norske offentlige ressurser skal settes inn har sett det som svært fordelaktig å bruke politiet som en del av bistanden. Norsk politi har generelt et utdannings- og erfaringsnivå nivå som går utenpå alle andre politikorps, de nås til skuldrene bare av noen få andre nordeuropeiske land pluss Canada.

FN har som en konsekvens av den nevnte Brahimirapporten også gjort noen endringer i egne prosedyrer, bla så er det etablert et fond med penger som gjør at man kan starte opp en ny operasjon før de tidkrevende bevilgningsprosedyrene er gjennomført.

I de siste årene har også noen regionale organisasjoner påtatt seg å sette opp og drive politielementer i internasjonale fredsoperasjoner. OSSE tok over fra FN operasjonen i Øst Slavonia i 1998 og EU skal på tilsvarende måte ta over fra FN politiet i Bosnia nå ved kommende årsskifte. Så langt har ikke regionale organisasjoner på andre kontinenter vist seg i stand til å påta seg slike oppgaver og dermed er FN fortsatt enerådende i Asia, Afrika og i mellom Amerika.

Samarbeid med militære styrker

Tradisjonelt har det vært et tett og nødvendig samarbeid mellom det militære elementet og CIVPOL i de innpå 20 operasjonene hvor politiet til nå har deltatt. Før 1989 var det noen spede forsøk på å bringe inn sivilt politi og de inngikk da som en del av den militære oppsetningen bla i Congo i 60-årene og på Kypros.

Siden innledningen av den epoken som man gjerne kaller for 2. generasjons fredsbevarende operasjoner (begynte med Namibia i 1989) har CIVPOL, der de har deltatt, vært et eget frittstående element parallelt med den militære styrken. Force Commander er sjef for de militære og Police Commissioner sjef for CIVPOL, hver med sin uavhengige og separate kommandostruktur, og begge rapporterer til lederen for operasjonen, generalsekretærens spesielle utsending (SRSG).

Ideelt sett har oppgavefordelingen mellom de militære og politiet i en fredsoperasjon vært den samme som i et ordinært samfunn, de militære tar seg av en militær motpart, CIVPOL har tatt seg av de lokale politistyrkene. Dette har ført til en nokså klar oppgavefordeling. Likevel er ofte situasjonen såpass spesiell i de krigsherjede områdene hvor slike operasjoner finner sted, at den internasjonale militære styrken ofte helt eller delvis har måttet påta seg politioppdrag.

Tradisjonelt har militære en motvilje mot å påta seg politioppgaver. De er vanligvis ikke trent for slike oppgaver og mener ofte at å øve på slike oppgaver går ut over den militære kampevnen. På sin side har politiet vært av den oppfatning at det er de og ingen andre som er i stand til å løse politioppgaver. Realiteten er at i den virkelige verden oppstår det et sikkerhetsvakuum i den første fasen av en fredsoperasjon, jeg har tidligere pekt på at dette i høy grad var tilfelle for Kosovos vedkommende og at dette fikk alvorlige konsekvenser.

I det øyeblikket den internasjonale militære styrken rykker inn i et operasjonsområde for å starte eller legge forholdene til rette for en fredsprosess er de ofte den eneste reelle makt. Vanligvis løser de sine militære oppgaver i løpet av dager. Så oppdager soldatene at sivilbefolkningen blir utsatt for overgrep rett foran øynene på seg. Vel vitende om at de er de eneste myndighet i området reagerer de høyst menneskelig og griper inn og forsøker å hindre overgrep. Dermed er de i gang med politioppgaver, enten de liker det eller ikke. I dette sikkerhetsvakuemet har slike politioppgaver lett for å gripe om seg og etter hvert bli hovedgjøremålet for soldaten.

Selv om det internasjonale politiet settes i stand til raskere å rykke inn i et nytt operasjonsområde vil de alltid komme en stund etter de militære. For å gjøre den lovløse perioden minst mulig ligger etter min mening løsningen i at de militære forbereder seg på at politioppgaver vil bli en betydelig del av hverdagen der inne i operasjonsområdet. Dette kan de forberede seg på ved å øve mannskap og befal på enkle polititeknikker. De kan også forberede seg på måten de komponerer styrkene sine. Styrker fra de landene hvor Napoleon regjerte har alle gendarmerie enheter som en del av sin militære struktur og dette er avdelinger som vanligvis utfører politioppgaver. Når de opererer som en del av et større militært forband har de samme kapasitet til å klare seg på egenhånd som andre avdelinger har, idet de er selvforsynt med transport, innkvartering, mat og andre forsyninger.

For Norge (og de andre nordiske landene) sin del har man ikke slik kapasitet i sine militære avdelinger. Vi har imidlertid andre fordeler som i liten grad har vært utnyttet. Fram til nylig har vårt politi også vært vernepliktige. Ved å være litt kreative i måten å sette opp styrker på vil man kunne mobilisere en betydelig sivil politikapasitet inn i militære oppsetninger. Man kunne sette opp avdelinger som går først inn sammen med og som en del av de øvrige kampavdelingene. Det burde ikke by på særlige problemer å sette opp et nordisk militært politikompani som har erfarne eksperter på alle typer politioppgaver og som vil kunne være til uvurderlig hjelp i en innledende fase av en ny operasjon.

For at CIVPOL skal kunne løse sine oppgaver i et misjonsområde er man helt avhengig av at basissikkerheten er garantert av en militær styrke. Denne styrken må være mandatert av FN og være av en slik størrelse og kapasitet at den er tilstrekkelig avskrekkende og hindrer en hver militær opposisjon. Bare i en slik situasjon kan de sivile komponentene av en fredoperasjon, herunder CIVPOL, operere. Hvorfor fjernet det lokale politiet i Bosnia en ulovlig vegsperring bare fordi et par ubevæpnede CIVPOL fortalte dem at den var ulovlig og skulle fjernes? Jo fordi de visste at IFOR i siste instans ville gjennomføre pålegget med makt.

Erfaringene viser at det ikke er noen god ide å gå inn i et område med for små og dårlige avdelinger. Skal man ført gå inn med militære styrker så skal det være overveldende, fullt og helt, ellers kan man like gjerne avstå. Man må gå inn med samme resolute vilje som man går inn i en krig med den erklærte målsettingen at man skal vinne, i dette tilfelle freden. Så må man være villig til å være der så lenge som det trengs, og her er det at både militære sjefer og politikere får problemer. Straks de har gjennomført besettelsen begynner slitastjen og frykten brer seg for at man blir sittende i området i uoverskuelig fremtid. Det som er viktig er at man blir i et nødvendig format, inntil fredsprosessen og statsbyggingen har kommet så langt at det militære nærværet ikke trengs lenger.

Hva skjer i dag og i morgen?

For øyeblikket deltar CIVPOL i 10 av i alt ca 20 FN ledede fredsooperasjoner på 4 kontinenter. Nesten 8000 politifolk deltar i disse operasjonene og Norge deltar i omtrent halvparten av dem. Selv om tallet varierer noe så bidrar Norge med nesten 1% av sin operative styrke (ca 80 personer) i denne type bistandsoperasjoner. Hadde alle FNs medlemsland bidratt med bare en halv prosent av sine politifolk, så hadde det ikke vært noen vansker med å rekruttere det ønskede antall til slike fredsooperasjoner.

Mer enn 500 norske politifolk har fått denne unike erfaringen, en erfaring som åpenbart har tilført den enkelte politimann ny og viktig kunnskap. Denne erfaringen har i høyeste grad kommet det norske politiet til praktisk nytte i en verden med stadig mer grenseoverskridende kriminalitet.

Umiddelbart etter Kosovo operasjonen fikk FN et tilsvarende oppdrag med utøvende politimyndighet, nemlig på Øst Timor. Siden er det etablert et par tre mindre operasjoner med tradisjonelle mandater bla. i Sierra Leone og Congo.

Det var interessant å legge merke til at det verken i Afghanistan eller i Congo ble særlig omfattende mandater for det internasjonale samfunnet da kanonene stilnet. For meg er grunnen ganske åpenbar: Congo er 200 ganger større i utstrekning enn Kosovo, som bare er 80 x 80 km. Afghanistan har mer enn ti ganger folketallet i Kosovo og en svært dårlig infrastruktur. Selv om behovet så absolutt var til stede var det var verken vilje eller kapasitet i det internasjonale samfunnet til å ta på seg ansvaret for sikkerheten i noen av disse områdene. Man kan jo bare gange opp 40.000 soldater og 4.600 politifolk (tallene fra Kosovo) med en faktor varierende mellom 10 og 200 så forstår man fort at dette ikke er mulig. I disse områdene har man derfor gått inn for mer deleløsninger, sikre enkelte nøkkelområder og gitt politibistand på helt avgrensede felter, også som bilaterale prosjekter.

Hva så med Irak den dagen USA og deres allierte har vunnet krigen som kan komme når som helst eller kanskje på vårparten? Selv har jeg blitt bedt til Washington ved et par anledninger det siste året og har da blitt grundig spurt om politirelaterte spørsmål av institusjoner der som har som oppgave å skissere forskjellige scenarier for "The Day After", bla for senatets utenrikskomité.

Selv om enkelte i Washington heller til frasen "We do the Dinner; let the Europeans do the Dishes" så har man også med politibistand i planene for gjenoppbygging og bistand, da mer i en tradisjonell form som bistand og opplæring.

Oppsummering/konklusjon

Politiet har en svært viktig rolle i arbeidet med å bygge opp varig demokrati i land som har vært igjennom krig eller borgerkrigsliknende tilstander. Bare hvis det er et minimum av lovlidighet skapes det et klima som kan sikre grobunn for alle de andre prosessene som er nødvendig for at en nasjon kan fungere. Det er viktig at man også går inn i områder før konflikter bryter ut og bistår med gjennomføring av reformer, bla av politiet. Norge bør fortsette og intensivere sin rolle som modell og eksponent for demokratiske polititradisjoner. I det lange løp er et kompetent og demokratisk styrt politi den beste garantisten for at innbyggerne endelig skal få føle trygghet

Vi bør støtte opp om FN og regionale organisasjoner som har nødvendig legitimitet når de går inn i suverene stater og tvinger igjennom nødvendige reformer innenfor sikkerhetssektoren, til beste for alle innbyggerne uavhengig av etnisk bakgrunn og religiøs tro.

For mitt eget vedkommende så fikk jeg avløsning som commissioner etter noen uker i Kosovo og jeg kom etter hvert til FNs hovedkvarter i New York hvor jeg tiltrådte stillingen som politirådgiver og sjef for politiavdelingen. Det var interessant å observere hvordan FN administrasjonen og ikke minst eierne av organisasjonen, medlemslandene, forholdt seg til behovene i der ute i verden. Jeg merket meg uttalelsen fra presidenten i Sikkerhetsrådet da de var på besøk i Kosovo utpå vårparten i 2000: "Vi visste ikke konsekvensen av det vi gjorde da vi vedtok SCR 1244". Tilsvarende uttalelse oppfanget jeg av høytstående tjenestemenn i avdelingen for fredsbevarende operasjoner.

Fra første dag var jeg selv svært skeptisk til konseptet med at en internasjonalt sammensatt styrke basert på modellen for tradisjonelle mandater skulle være ansvarlig for polititjenesten i Kosovo. Samtidig så har jeg vanskelig for å peke på noe realistisk alternativ som kunne vært bedre. Alt i alt har politiinnsatsen der vært svært vellykket og man er i ferd med å lykkes med å etablere et nytt lokalt politi basert på internasjonale prinsipper. Det som plager meg den dag i dag er at vi, det internasjonale samfunnet, gikk så sterkt ut å sa at vi kunne garantere sikkerheten til alle i regionen. Det kunne vi ikke, og mange av de som valgte å tro på løftene ligger nå i kjente og ukjente graver i Kosovo.